

Komentarji

več nek dan razen sobot, nedelj in praznikov.
daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

Murderal Ezekiel, ekonomski svetovalec v poljedelskem de-
mentu, se je zadnje dni pri-
veto v nekem govoru v Bosto-
ni da je preveč ameriškega
vlastništva uspešnega pri di-
stribuciji blaga. To se pravi,
da več ljudi bavi s prodaja-
no dobrin kakor je treba. Na
dva producenta dobrin je
razporejevalec.

To je slabo za naš ekonomski
sistem, je rekel Ezekiel, kajti
več ljudi v trgovini pomeni
več stroške in to drži cene na
višji ravni. Cene surovinam
pa, toliko višje so pa iz-
delani produkti. Človek, ki
zahteva dobro življenje
in komfort. Ker sam nič
producira, mora nekdo dru-
gemu proizvajalcu dati za-
poredit za njim. To se pra-
va vasa ogromna armada tr-
govcev in njihovih nameščen-
cev, dalje uradnikov in name-
stnikov v transportu itd., živi
na stroške producentov. To je
slabo, da so cene na drobno ta-
rno.

Na razmerje so rezultat ame-
riške "krepke individualiz-
acije", ki je povzročila, da so več-
mesta polna agentov, prodar-
jev in sploh biznismenov
vse vrste. Ti ljudje ne pro-
ducirajo nobenih dobrin, temveč
se jemljejo na levi in po-
stajajo na desno ali narobe,
temu terjajo zase največ-
jo bogastva, ki izvira iz
trga. Nobena civilizacija na
svetu ni skotila toliko tro-
šakov, kakor jih je naš kapitaliz-
em.

Berlina prihaja poskočna
in ne več v Nemčiji!
Diktator Adolf jo je
prejeto z dekretom. Kar dik-
tator, da "v Nemčiji ne sme
trpeti lakote in mraza"
to je bilo vse. Zdaj ni
lakote in nikogar ne
mora prihodno zimo. Nihče
ne budi. Ne sme biti! Ako
ne sme nikomur povedati,
da se kdo pritoži, da mu
ni tega in tega, bo govo-
rila državi in pojde v za-
kaz.

Adolf na ta način po-
staja bedo, je seveda odre-
dila mora takoj zmanjkati
v Nemčiji. Berači na
ulicah so sleparji! Če
ne revščine, čemu beračijo?
ali pa se sami lažejo, da so
eno ali drugo. Ker pa
ne morejo, da bi Adolf lagal in
ne bi bedake, morajo biti be-
le sleparji. Proč z njimi, v
zaznani!

Se danes rešuje socialno
vprašanje v Nemčiji. Če Hitler
ne verjame Hitlerja, je
zločin proti državi in mo-
ra biti zapora. Ko bodo vsi berači
— jih ne bo več. Režeji,
ne ostanejo na prostem, bo-
je molčali. Če jih bo kdo
pokolil, udarili s peto
in izgnali roko v opo-
rednjo (neki učenjak je
poudaril originalno opo-
rednjo in javili: "Pokorno jav-
no, da nam gre silno dobro."
Hitler!

ZVEZNA VLADA BO FINANCIRALA PODJETNIKE

Posojila jim bo dajala indirek-
tno skozi banke ali hipotekar-
ske kompanije

Washington. — (FP) — V
svrhu izvajanja uspešnega
programa se je zvezna vlada od-
ločila, da bo financirala podjet-
nike do najširše meje. Kratkoro-
čna posojila za dobo šestih
mesecev bo dajala za nabavo
materiala v proizvodniške svrhe,
izplačevanje mezd in pa trgov-
cem, ki so prizadeti po Niri.

Vlada bo nudila najmanj eno
milijardo kreditov podjetnikom
in trgovcem. Posojevala ne bo
direktno, ampak skozi banke, ob-
stoječe ali pa nove kreditne or-
ganizacije. Bankam in drugim
kreditnim organizacijam bo da-
jala posojila vladna korporacija
za rekonstrukcijo financ po 3%
obresti, upnik pa bo plačeval
največ do 5% obresti.

Pri nakazovanju posojil bo
vlada postopala liberalno. Kredi-
te bo dajala na blagovna naro-
čila, hipoteke ali intabulacijo po-
slopij, zemljišč, strojev, izdel-
nega blaga, surovega materiala
"ali pa na drug način, ki bo za-
dovoljiv za banke in rekonstruk-
cijsko finančno korporacijo."

S tem odlokom je vlada od-
stranila vse potožke pri naba-
vi industrijskih kreditov. V svr-
ho produkcije bo lahko dobil po-
sojilo vsak tovarnar, ker vladni
pogoji so dovolj liberalni. Dobil
jih bo lahko tudi trgovec, ki pri-
de v zagato zaradi Nire.

Kjer banke ne bodo hotele so-
delovati v tem programu in i-
grati vloge vladnega finančnega
agenta, rekonstrukcijska finan-
čna korporacija sugerira orga-
niziranje hipotekarskih ali kre-
ditnih organizacij, katere bodo
lahko ustanovili podjetniki sa-
mi. Tem organizacijam bo vlada
posodila do pet dolarjev na vsak
dolar gotovine ali "solidnega"
kapitala.

Da čimbolj otaja kredite, je
rekonstrukcijska finančna kor-
poracija znižala obresti od že
nakazanih posojil bankam, in-
šuranc kompanijam in drugim
podjetjem s 4.5% na 4%.

Za izvajanje tega programa
bo vladna finančna korporacija,
ki rapidno postaja glavni bankir
dežele, ustanovila poseben odde-
lek, ki bo imel v področju indu-
strijskega posojila. Vse prošnje za
posojila morajo biti vložene pri
RFC.

Ta odlok vlade ne pomeni nič
drugače kot to, da želi izvesti
svoj rekonstrukcijski program
za vsako ceno. Kdor bi bil pred
par leti sugestiral, naj vlada po-
stane bankir dežele, bi bil pro-
glašen za najnevarnejšega bol-
ševika.

Na tisoče sovjetskih "strokov-
njakov" mora na delo v tovarne
Moskva, 21. sept. — Centralni
odbor komunistične stranke je
odredil in svet ljudskih komisar-
jev (sovjetska vlada) je potrdil,
da morajo vsi, ki dokončajo viš-
je tehnične šole, iti za pet let na
navadno delo v tovarne. Polovica
onih, ki so dokončali šole v zad-
njih petih letih in ki danes o-
pravljajo razna dela v pisarnah
kot "specialisti" in "strokovnja-
ki," mora iti v tovarne. Vseled
tega odloka je na tisoče mladih
tehnikov prizadetih. V bodoče
mora vsak tehnik, ko se izštudi-
ra, prebiti pet let v tovarnah, da
spozna delo v svoji industriji od
dna navzgor.

Tri milijone pobitih pri delu v
Pennsylvaniji

Harrisburg, Pa. — Od 1916 se
je v tej industrijski državi po-
nesrečilo pri delu tri milijone
delavcev. Trilijonska žrtev je
postal Joe Slagel, jeklarski de-
lavec v Etni. V vojni "za de-
mokracijo" je bilo ranjenih 182-
000 ameriških vojakov.

Priznanje sovjetov ob koncu 1933

Notranji ameriški problemi od-
godili priznanje. Pogajanja za
nadaljnje kredite so v teku

New York, 21. sept. — Iz za-
nesljlivih virov se poroča, da bo-
do Združene države priznale So-
vjetsko unijo ob koncu tega leta
predno se snide kongres v Janu-
arju. Roosevelt se je odločil za
priznanje sovjetov že pred več
meseči, toda akcijo je odložil ra-
di težkih notranjih problemov.

Priznanje pomeni poleg izme-
ne not in poslanikov tudi porav-
nanje raznih terjatev odškodni-
ne z obeh strani. Američani za-
htevajo od Rusije skupaj \$658-
000.000. Ta vsota vključuje po-
sojila ameriške vlade Kerenki-
jevi vladi, ki znaša v glavnino in
obrestmi \$272.000.000; privatni
dolgov carake Rusije \$86.000-
000; ameriški kapitalisti zahte-
vajo za zaplenjene tovarne in o-
stali kapital \$300.000.000. Na
drugi strani zahteva sovjetska
vlada ogromno vsoto — ki še ni
bila nikjer navedena — za škodo,
katero sta povzročili dve ame-
riški vojaški ekspediciji v
Rusiji takoj po svetovni vojni,
ena v Arhangelsku in druga v
vzhodni Sibiriji.

Sovjetska vlada smatra, da vse
te zahteve za odškodnino in pro-
tiodškodnino se lahko rešijo po-
tem, ko pride diplomatsko pri-
znanje.

Medtem so že v teku pogaja-
nja za razne ameriške kredite
sovjetom, ki imajo podpreti tr-
govino med obeh deželama.
Roosevelt je poveril vodstvo teh
pogajanj Henryju Morgenthau-
ju, načelniku administracije
farmarskega kredita. Pogajanja se
sujejo predvsem okoli vsote po-
sojila od federalne korporacije
za finančno rekonstrukcijo za
nakup ameriškega bombaza. So-
vjeti so pripravili kupiti mili-
on bal, morda tudi dva milijona
bombaz, če dobe kredit od ame-
riške vlade; dalje imajo v
programu nakup velike množine
težkih strojev za drugo petletko.

Kanadeki železničarji šli na sodišče

Kontestirajo legalnost znižanja
mezd za 20 odstotkov

Ottawa. — Voditelji petih že-
lezničarskih bratovščin — stro-
jevodij, kurjačev, konduktarjev,
vlakospremecev in telegrafis-
tov — so sklenili, da vložijo tož-
bo proti železnici radi znižanja
plač za 20 odstotkov.

Do tega znižanja je prišlo
zadnje spomlad. Druge železni-
čarske organizacije so se prit-
sku železnice podale, ne pa ome-
njenih pet, ki niso hotele po-
pisati pogodbe za znižanje, dasi
so jo družbe vseeno izvedle.

Kanadeki železničarji so ime-
li sličen sporazum z upravami
kakor ameriški. Pri pogaja-
njih zadnje spomlad so odtegni-
tevi 10% plače so družbe spre-
menilo to v zahtevo za 20% di-
rektno znižanje. Večina članov
vladnega upravnega odbora je
to znižanje potrdila, dva pa sta
vložila manjšinsko poročilo, v
katerem pravita, da je bila vsa
postopka nelegalna.

Pri vložitvi tožb, kar se bo
zgodilo po provincah, se nave-
dene bratovščine opirajo na to
poročilo. V tožbah zahtevajo
povrnitev odtirane plače od 1.
februarja, ki znaša 10% do 1.
maja in od tedaj pa 20%. Če
bodo s temi tožbami uspešni, bo
skupna vsota znašala lepe mili-
jone.

Konvencija Public Ownership lige

Chicago. — Koncem septem-
bra bo v tem mestu konvencija
Public Ownership lige. Vršila se
bo tri dni z zanimivim progra-
mom. Konvencije te lige se vr-
še vsake dve leti. Liga vodi agi-
tациjo za poddržavljenje javnih
naprav in ji načeljuje Carl D.
Tompson.

AMERIŠKI BUSI- NESS ZIGZAGA SEM IN TJA

Bizniški barometer pada v ne-
katerih in se dviga v drugih
industrijah. Okrevanje je še
zavito v negotovost

Washington. — Tekoče gibanje
ameriškega biznisa je kakor pi-
lanec, ki pada in vstaja, se za-
letava v to in zopet v drugo
amer. To zizgaganje je edina go-
tovost v industrijskem in trgo-
vinskem pokretu. Johnson je
sicer rekel te dni, da je depre-
sija že 25 procentov premagana.
Nekateri bizniški indeksi ga v
tem podpirajo, drugi pa ne, kar
vse skupaj pokazuje le vrtoгла-
vost.

Soditi po železniškem prome-
tu, je dežela definitivno na potu
okrevanja; če pa vzamemo in-
deks jeklarske industrije, ki je
prav tako merodajen, se dobi
obratno sliko. V dobrem mese-
ci je jeklarska produkcija pala
18 pointov, promet na želez-
nicah pa se je nekoliko zvišal in
je v tednu, ki je končal 2. sep-
tembra, znašal 18.7% več kakor
pred letom.

Ni se pa sorazmerno zvišala
zaposlenost na železnicih. V av-
gustu je bila zaposlenost le 3%
več kakor pred letom. V juliju
je bilo na plačilni listi 1,014,878
delavcev ali 25,749 več kakor
pred mesecem. To je bil prvi
mesec po zadnjem oktobru, ko
je število zaposlenih delavcev na
železnicih prekorajilo en mili-
jon.

Slično je tudi z indeksi o kup-
ni sili, ki je zapopadana v za-
glušku. Zvezni rezervni sistem
pravi, da je kupna sila 16% viš-
ja kakor je bila pred letom. Te
številke pa popolnoma ignorira-
jo zvišanje cen potrebščinam.
Po raznih indeksih to zvišanje
znaša od 18 do 22 odstotkov.

Vse skupaj je podobno psu, ki
se lovi za rep, ali pa konju, ki
ima na glavi privezano palico in
na koncu palice pa šop detelje,
katere radi daljave ne more ni-
kdar doseči, pa čeprav se bolj
hlasta in se trudi. Prav tako je
s tekočo kupno silo in draginjo.

V nekaterih mestih je situa-
cija nekoliko boljša, v drugih
slabša. V New Yorku so se raz-
mere izboljšale za 9%, kakor
poroča federalni rezervni si-
stem; v Clevelandu 42%, v Chi-
cagu 21%, v Dallasu, Tex., 29%
in v San Franciscu dva odstot-
ka.

Londonska preiskava o- prestila komunizmo

Naciji so sami zažgali parlament

London, 21. sept. — Medna-
rodna komisija juristov, ki je
preiskala evidenco v zadevi po-
žiga zborišnega poslopja v Ber-
linu, je danes objavila svoj za-
ključek. Glasi se, da so štirje ob-
toženi komunisti Torgler in trije
Bolgari — popolnoma nedolžni
na podlagi te evidences, dočim je
Holandec Van der Luebbe lahko
kriv, toda sam ni mogel zažgati
vseled česar "postoji resna sum-
nja, da so tožitelji sami zaplete-
ni v ta zločin."

Stavka za stabilizacijo dela

Monaca, Pa. — Štiristo delav-
cev je zastavkalo pri U. S. Sani-
tary Mfg. kompaniji pod vod-
stvom levičarske jeklarske uni-
je. Zahtevajo zvišanje plač in
stabiliziranje delovnika. Včasih
delajo po deset ur dnevno, včas-
ih pa samo pol ure.

Buhonična kuga v Mandžuriji

Mukden, 21. sept. — V Man-
džuriji je izbruhnila huda epi-
demija, ki nalikuje buhonični ku-
gi. V severnih krajih je že umr-
lo čez 800 oseb. Nevarnost, da
se bo bolezen naglo širila, je ve-
lika, ker mrliče mečejo kar v
vodo.

Dollfuss uvedel dik- taturu v Avstriji

Avstrijski fašizem, zaveznik ita-
lijanskega, si je prisvojil ob-
last

Dunaj, 21. sept. — Klerikalni
fašizem avstrijskega tipa, ki je
zaveznik in prijatelj italijanske-
ga fašizma, toda nasprotnik Hit-
lerjevega fašizma v Nemčiji, si
je večer osvojil vlado v repub-
liki Avstriji. Engelbert Dollfuss,
mali avstrijski kancelar in vo-
dja krščanskih socialcev, je pro-
klamiral diktaturu, katero bo de-
lil z majorjem Emilom Feyem,
voditeljem avstrijskih fašistov
ki so organizirani v znanem
"Heimwehru" ali domači gardi.
Fey je podkancelar v novem re-
žimu.

Stari podkancelar Franz Win-
kler, vodja demokratskih agrar-
cev, in Karl Vaugoin, vojni mi-
nister v zadnjih šestnajstih vla-
dah in krščansko-socialni zago-
vornik demokracije, sta zletela.

Novi avstrijski režim, ki ga
je diktator Dollfuss nazval "vla-
do osebnosti," ima samo štiri
ministre; poleg njega in Feyja
sta še Karl Buresh, ki je obrat-
liti finančni portfelj in Kurt
Schussanigg, ki je prosvetni mi-
nister. Vse druge portfelje je po
vzgledu Mussolinija prevzel Doll-
fuss sam, ki je kancelar in mini-
ster zunanjih zadev, poljedelstva
obrambe in javne varnosti, sku-
paj pet portfeljev.

Terorizem raste na Kubi

Opozicija sanetila celo vrsto vsta-
j proti režimu, da raztrga ar-
mado

Havana, 21. sept. — Opozicija
proti režimu Grau San Marti-
na, sestavljena iz reakcionarnih
liberalcev na desni in komuni-
stov na levi, ki se je zedinila le
toliko, da strmoglavi vladajočo
junto, je uspela s provokacijo ce-
le vrste vstaaj v raznih krajih
otoka. Namen teh vstaaj je, da
se armada brez častnikov, ki
podpira San Martinov režim, raz-
dopi po deželi, če hoče potlačiti
vse te vstaje. Armada je še zve-
sta režimu, vprašanje pa je, ko-
liko časa ostane.

Lokalne revolte in guerilski
spopadi so v teku v provinci O-
riento na vzhodu Kube in v pro-
vinci Camaguey, kjer rogovili
kubanski Sandino, polkovnik
Juan Blas Hernandez, ki ima za
seboj okrog 400 oboroženih mož.
Dalje se nadaljujejo resni de-
lavski nemiri v okolici mesta
Santiago in v provinci Santa
Clara, kjer so črnici pod vodstvom
komunistov zasigli več sladkor-
nih plantaž.

Junta je poslala vojaške čete
proti Hernandezu, toda vsemu
ne more kaj. Če se bodo lokalne
vstaje širile, bo raztrgana ar-
mada brez moči in vlada mora
pasti. Med tem pa ameriški po-
slnik Welles prejema apele za
intervencijo. Kuba se nahaja v
grobci ameriških bojnih ladij.

Protesti proti intervenciji na Kubi

Washington. — Državni de-
partment je že prejel veliko šte-
vilo protestov proti intervenciji
na Kubi. Protestniki, večinoma
radikalne in liberalne skupine in
posamezniki zahtevajo tudi od-
poklic brodovja iz kubanskih
voda. Tretja točka je zahteva za
odpravo Plattovega amendmen-
ta, ki daje Ameriki pravico vme-
šavanja v notranje kubanske za-
deve.

Tudi izdelovalci smotk zahteva- jo new deal

San Francisco. — Tukajšnji
izdelovalci smotk, večinoma Ita-
lijani, so na stavki za vzpostav-
ljenje mezdne lestvice iz leta
1929 in za uveljavljenje drugih
točk pravilnika. Stavko spremlja
policijsko nasilje. 43 piketov je
bilo že aretiranih, med njimi več
ženak. Prijeti sta bili tudi dve
simpatičarki, ker sta pretepli ne-
ko stražkolomko.

PRIZNANJE RU- DARSKE UNIJE ŠE NIGOTOVASTVAR

Pravilnik je ne priznava, niti je-
klarski trust. Rudarji pred
novimi boji

Pittsburgh, Pa. — (FP) — S
podpisom premogovnega pravil-
nika ni bilo rešeno nobeno vpra-
šanje, radi katerih so rudarji v
zgodnji Pennsylvaniji ponovno
zastavkali. Zgleda, da bodo ta
vprašanja še sanaprej strašila
bolno telo ameriške premogovne
industrije.

Priznanje rudarske unije je
tam, kjer je bilo. Premogovni
pravilnik o tem molči. S podpi-
som pravilnika ni noben opera-
tor priznal unije. Obvezal se je
le spoštovati točke glede plač,
delovnika, poravnavanja sporov
in drugih točk. Rudarjem se da-
je pravico do organizacije, kakor
tudi vsi drugi pravilniki drugim
delavcem. Ampak to je vse. Ne
sili pa nobenega podjetnika na
kolektivno pogajanje.

Frickova družba in druge po-
družnice jeklarskega trusta so
se dosledno držale proč od meše-
tarenja za pravilnik. Tudi ni še
nobenega znamenja, da bo je-
klarski trust, ki ima pod kontro-
lo večje število premogovnih
družb, priznal rudarsko unijo.
Vse izgleda, da se bo boril proti
temu prav tako kakor se je v
preteklosti ali pa kakor se bori
v jeklarski industriji, kjer ne
priznava druge unije ko kompa-
nijske.

Namesto da bi Frickova druž-
ba pričela s obratovanjem zad-
nji pondelj, je stavkarjem po-
vedala, da rovi ostanejo zaprti,
konje in mule pa je iz jam po-
sajala na pašnike. Razlog za to bo
najbrž v tem, ker je U. S. Steel
korporacija odpovedala naročila
oziroma jih premestila v W. Vir-
ginijo. Slično je storila v zadnji
stavki.

Na drugi strani tudi rudarji
najmanj ne kažejo, da bodo klo-
nili pred operatorji. V zgodnji
Pennsylvaniji, kjer imajo ru-
darji še vedno "praznik," pravi-
jo, da se brez priznanja UMW
ne vrnejo na delo. "Zdaj ali ni-
koli!" pravijo rudarji.

Pravilnik tudi ni rešil drugih
perečih vprašanj. Delovnik je do-
ločen na 40 ur na teden, kar za
rudarje pomeni 9 ali 10 ur na
dan, ker morajo hoditi po rovu
na delo in z dela na svoj račun.
Plače so tudi nižje kakor so pri-
čakovali. Dnevna plača je \$4.60,
rudarji so zahtevali \$5. Pa tudi
pet dolarjev ni bilo dosti, ker
so cene potrebščinam skoraj še
tako visoke kakor so bile za ča-
sa Jacksonvillake pogodbe, ko je
bila dnevna plača \$7.50.

Za rudarje je važna tudi dolo-
ba, ki takorekoč prepoveduje
stavke. Vsi spori se morajo pre-
ložiti spravnim odborom po in-
stancah. V teoriji se to lepo si-
ši, v praksi pa imajo rudarji
drugačne izkušnje, ker navadno
vzame več mesecev predno je za-
deva rešena.

In ker se unija v pravilniku
zavezuje, da bo napela vse sile,
da prepreči krajevne stavke, bo
reševanje sporov šlo polzevo, ker
se bo kompanijam pač izplačalo,
da izravnava zavlečeno čim delj.
Prejinja leta, ko je bila unija
močna in militantna, so rudarji
često prisilili družbe na porav-
navo sporov s stavkami. Te stav-
ke je Lewis precej udušil in so-
diti po pravilniku in po nasto-
panju unijskih uradnikov v te-
koči stavki v Pennsylvaniji, se
tudi v bodoče ne bo pomisljal ra-
biti trde pesti pri uvajanju —
discipline.

Tekoče stavke bi v Pennsylv-
niji ne bilo, če bi šlo po volji sta-
rejših voditeljev unije, ki so si
prizadevali, da jo preprečijo. Ru-
darje so urgirali, naj bodo pa-
triotični in ostanejo na delu, am-
pak vse plediranje ni nič poma-
galo. Rudarji instinktivno čuti-
jo, da ne bodo nikdar dobili uni-
je, če je sami ne izvojujejo. Do-
je, če je sami ne izvojujejo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Naročnina: za Zdravne drave (izven Chi-
cago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol-
leto, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincin-
ti \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za in-
termedijne \$5.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi ne se
vradejo.

Advertising rates on agreement. — Manu-
scripts will not be returned.

Naslov na var, kar ima etik s latom:
PROSVETA
2627-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

Datum v oglepaju, na primer (June 30),
1939, poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se
vam list ne ustavi.

128

Domač drobiž

Ali se naj JSZ razpusti?

Chicago. — Proletarec, glasi-
lo JSZ, je ta teden začel zanimi-
vo javno debato, katero sta spro-
žila kluba 114 in 115 JSZ v De-
troitu, ki predlagata, naj se Ju-
goslovanska socialistična zveza
razpusti, klubi naj pristopijo di-
rektno k ameriški stranki in Pro-
letarec naj postane glasilo "Slo-
venske delavske pevске zveze"
— katere še nikjer ni. Razprava
se bo najbrž vlekla precej časa.

Preiskava glede bomb v Pirčevi
tiskarni

Cleveland. — Policijska pre-
iskava prvih dveh dni še ni od-
krila nobenega sledu za osebo
ali osebami, ki so 18. t. m. zju-
traj zagnale tri smrdljive bom-
be v prostore dnevnika Ameri-
ške domovine. Posledica te afe-
re pa je, da policija zdaj straži
Pirčev tiskarno, tiskarno Ena-
kopopravnosti, "našo" banko in
hranilnico International. Policija
je menda dobila informacije, naj
išče bombometalec tudi pri dnev-
niku Enakopravnosti. Povod za
to iskanje so dali železni drobič
v bombi, katere je razbila veliko
šipo na pročelju; ti drobiči so bili
delčki železne palice, kakršne se
rabi v tiskarnah za zapiranje
form. Detektivi so izmerili do-
tične palice v tiskarni Enako-
opravnosti, toda našli niso nič go-
tovega. Bombe so bile navadne
plovečinske posode za konzervi-
ranje sadja, napolnjene z amoni-
jakom, kemikalijami in želez-
nimi drobiči. Bombe so naredile
\$125 škode, kakor poroča A. D.
toda škoda je brez malega vsa
krita z zavarovalnino.

Samomor

Cleveland. — Albin Bogataj
star 22 let in rojen tu, si je kon-
čal življenje s plinom. Vzrok je
menda bil neozdravljiva bolezen.

Domača zabava

Milwaukee. — Mike E. Soštar-
ič bo imel prihodnjo soboto, 23.
t. m., otvoritev svojih prenov-
ljenih prostorov na naslovu 539
S. 6th st.

Unija zahteva izpustitev stav-
karjev

San Francisco. — Voditelji
Cannery and Agricultural Work-
ers unije so po sestanku s dr-
žavnim delavskim komisarjem
naznanili, da se ne bodo prej po-
gajali z delodajalci, lastniki vi-
nogradov v okolici Fresno, kjer
je stavka, dokler ne bodo izpu-
šteni na svobodo aretirani stav-
karji.

V ječi je 19 vinogradskih
stavkarjev. Nekateri so obtože-
ni kriminalnega sindikalizma,
drugi pa hujskanja k neredom.
Nova unija pravi, da nima nobe-
nih stikov z radikalci. Stavka je
za zvišanje plač in skrajšanje
delovnika.

Kamnoseki zahtevajo 35-urni
tednik

Rockport, Mass. — Paving
Cutters unija zahteva skrajša-
nje delovnega tedna na 35 ur in
zvišanje plač v toliki meri, da
bodo delavci pri obsekavanju
kamna za tlakovanje zaslužili
toliko kakor so za 44 ur dela. Ta
zahteva je v zvezi s pravilnikom,
ki je bil predložen v Washing-
tonu.

Jetniško delo v Texasu

Huntsville, Tex. — Državni
blagajnik je te dni prejel ček za
\$60.000, katere so zaslužili jet-
niki pri delu na državni bombaž-
ni farmi. Letos je država od te
farme prejela še nad \$140.000
vrednost pridelka pa se ceni na
\$350.000.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Izkoriščanje in razredni boj
Milwaukee, Wis. — Se nikdar
v mojem življenju nisem slišal
ne čital o tako suženjskih raz-
merah, o kakršnih mi je pravil
Walter Debes, sedaj živeč na No.
Van Bauer st. tukaj, ki jih je
doživel v West Virginiji. Upo-
slen je bil pri Lub Creek premo-
gokopni družbi in vsi njeni de-
lavci rudarji so morali kupovati
potrebščine v kompanijski trgo-
vini, za katere so morali plače-
vati dvakrat več kot drugje. Za
ovitek tobaka Five Brothers, pri-
delanega v W. Virginiji, so morali
plačati 12c, v drugih trgovin-
ah pa so prodajali tri ovitke i-
stega izdelka po 25c. Ducat jajc
drugod 12c, v kompanijski pro-
dajalni pa 35c! Vsaka reč je bi-
la več kot dvakrat dražja.

V take razmere so bili primo-
rani, je dejal pripovedovalec. Ker
so se bili kompanije, da jih ne
odslovi, niso smeli v druge trgo-
vine po potrebščine. Zato so od
ponoči šli k farmarjem in od
njih kupovali živež po nizkih ce-
nah. Toda kompanija je temu
kmalu prišla na sled in je brž po-
slehala na prežo svoje čuvarje, ki
so rudarje zasacili. Kmalu po
tem dogodku so bili vsi dotični
rudarji odslovljeni. Tako znajo
brezvestne kompanije izkoriščati
delavce. Ako pa bi bili delavci
organizirani v močnih delavskih
unijah, katere jih bi ščitile, se
ne bi kaj takega dogajalo. Po-
tom unij bi lahko vedno zahte-
vali svoje pravice, katere bi tu-
di dobili. Zato bi morali vsi de-
lavci do zadnjega moža v orga-
nizacijo, ker to dovoljuje fede-
ralni zakon.

Skoro v slehernem časopisu
čitam razna preroška poročila,
v katerih ugibajo kdaj bo kapi-
talizma konec. Nekateri so mne-
nja, da mu pride konec leta 1960,
drugi pa vidijo konec leta 2000.
Ti preroški mislijo, da je boj pro-
ti kapitalizmu prišel šele takrat
ko so se oni zavedli. Oni ne ve-
do, da sega razredni boj daleč
nazaj v zgodovino in primitivno
dobo človeka, moderni razredni
boj pa je nastopil s pojavom
stroja. Ta boj se je stopnjeval
z napredkom industrije, dasi ni
bil dovolj silen, da bi bil kos so-
vražniku kapitalizmu.

Po mojem mnenju smo na
pragu velikih izprememb. Bodo-
ča tri leta bodo prinesla mari-
kaj zanimivega na industrijs-
kem in ekonomskem polju te
dežele. Pa ne samo v Ameriki,
ampak po vsem civiliziranem
svetu se bo marsikaj spremenilo,
kajti duh, ki prihaja z vzhod-
ne strani zemlje obse, dobiva
vedno več zaslonbe med množicami.
Kadar bo ta ideja objela
ves svet, takrat bo kapitalizem
izginil s površja sveta.

Joseph Ule.

Nira in njeni blagoslovi

Detroit, Mich. — Na prošli se-
ji soc. kluba št. 114 je bilo skle-
njeno, da klub priredi večer-
ko v soboto, dne 30. septembra,
v znani Slavuljevi dvorani na
Six Mile rd. v prid svoje blagaj-
ne, da se tako malo poravnajo
dolgov, ki jih ima klub na grbi.
Radi brezposelnosti nima sedaj
naš klub drugih dohodkov, zato
smo v tem oziru morali nekaj u-
kreniti.

Ne vem zakaj so ljudje, odkar
je nastopila nova administracija,
postali nekam zaspani in brez-
bržni za vse politične stvari.
Zanašajo se, da jim bo vse Ro-
osevelt uredil in prinesel prospe-
riteto na mizo. Pa se zelo moti-
jo. Delavci si morajo zapomniti,
da sedanja vlada ni delavska.
Roosevelt je drugi najbogatejši
predsednik Združenih držav, ako
sem prav informiran. Kar on de-
la, je le krparija starega kapi-
talističnega sistema, mi delavci
pa se bomo obrisali pod nosem
za prosperiteto, tudi če se povrne
za par let.

Kaj delavci pričakujejo od Ni-
re? Mar mislite, da nam bo Ni-
ra prinesla prosperiteto v deže-
lo? Morda jo bo prinesla, pa ne
delavcem, ampak onim, ki ne po-
znajo depresije. Spekulantje se
bodo spet mastili, delavci pa bo-
do plačevali. Se slepec lahko vi-
di, da je nekaj narobe z našo
vlado v Washingtonu, ki bi men-
da rada videla, da bi vsi prašiči
pocrkali, vse krave nehale pro-
ducirati mleko, vse kokoši prene-
hale nesti jajca, da bi plenica
prenehala roditi itd. Zato, da o-
stanejo cene tako visoke, da bi

ih samo bogatini lahko dosegli
ker imajo dolga "lojtra". Mi de-
lavci pritlikavci jih še sedaj ne
moremo doseči. Pa kdo se briga
za to? Če je krog 15 milijonov
ljudi brez "lojter" (brez dela in
zaslužka), kdo se briga? Vlada
že ne.

Povem, da je Nira bluf in nič
drugače ne. Kar nekam avtomati-
čno jo podpisujejo, a kdo jo iz-
polnjuje, to je pač druga vpra-
sanje. Kaj delajo verižne trgo-
vine v Detroitu? Kričali so, da
bodo te trgovine uposile mnogo
"novih" delavcev. Samo znana
Kroger Co. da jih bo uposila od
4 do 5 sto. Zadnji teden pa se
jih toliko odslovi. Samo v eni
trgovini so bili odslovljeni trije
klerki zato, da se bodo znižali
stroški. In kako ta kompanija
plačuje svoje delavce (ne klerke-
določbe)? Ti delavci morajo dela-
ti ne samo po 8 ur na dan, ampak
včasih tudi po 16 ur na dan!
In to za celih \$5 na teden! To
lahko z gotovostjo trdim, ker
vem, kajti eden od mojih sinov
dela v neki Krogerjevi trgovini.
On namreč raznaša naročeno
grocerijo po apartamentnih sta-
novanjih, poleg tega pa mora
streti tudi v trgovini. Sploh o-
pravila vsa dela, ki so tam po-
trebna — za celih \$5 na teden!
V soboto zjutraj gre na delo ob
sedmih, zvečer oz. ponoči se pa
vrne domov šele polnoči, mno-
gokrat pa šele v nedeljo ob pol-
ni ali pozneje. Seveda se bo na-
šel kje kakšen osel, ki bo rekel,
češ: "Zakaj pa ne kvita?" Lah-
ko je to izreči onemu, ki ne ve
kaj se pravi iskati delo, kjer ga
ni.

Tega ne bi omenjala, ampak
želim podati s tem resnično sli-
ko delavskega položaja in koliko
se lahko zanašamo na Roosevelta
in sedanjo kapitalistično vlad-
do. Ako se delavci ne bodo or-
ganizirali industrijsko in politič-
no ter zahtevali svoje pravice,
nas bodo izkoriščali tako dolgo,
dokler jim bomo molzne krave.
In to ne glede na Niro, na kate-
ro ne dam nič, ker vem, da mi
ne bo dala kruha. Nira je pač
taka kot znani Blažev žegen.

Pa še druga nevarnost nam
preti. Fašizem je že prišel kazi-
ti svoje roge. Ako mu jih delavci
ne bomo pravočasno odzagali,
nas bo vse skupaj nabodel nanje
kot jih je hitlerjanski fašizem v
Nemčiji in mussolinski v Italiji.
Saj nam je znano delo teh dveh
"priateljev delavstva," ki sta
posebno ženskam naklonjena s
tem, da jim dajeta nagrade za
vsakega otroka posebej. Blagor
ženam, katerim Bog kar na de-
bela deli otroke! Ženam, ki ne
rodijo otrok, priskuknjeni Hit-
ler davek naloži. Temu se ni za
smejati, ampak je boljše, da po-
mislimo na čas, da se tudi tukaj
kaj takega zgodi. Tudi tukaj
lahko dobimo kakšnega Hitlerja,
ki bo delavcem glave sekal. Zato
pa se mora delavstvo zavedati
svoje dolžnosti ter stopiti na
noge, da prevzame odgovornost
v svoje roke sebi v prid.

Vsi, ki se zavedate teh nevar-
nosti, pridite na našo večerinko,
da s tem dokažete, da še niste
vrgli pušk v koruzo. Sedaj se bi
morali še bolj okleniti svoje

stranke in bi morali biti še bolj
na straži. Naša večerinka, kakor
že omenjeno, se bo vršila dne 30.
sept. v Slavuljevi dvorani na 6
Mile rd. Vstopnina 15c. Pridite
vsi, ako vam le količkaj razme-
re dopuščajo. Nikar ne ostanimo
tako zaspani sedaj, ko je največ-
ja potreba, da se delavci združi-
mo. Čeprav se vrne prosperiteta,
ne bo ostala več ko par let, po-
tem pa bo sledila še hujska kriza.
Moje mnenje je, da je Nira le
podlaga novi krizi. Zato pa stoj-
mo vsi na straži, da nas ne bo
preveč presenetila. K. K.

Delo, unije in banka

Cleveland, O. — Zadnje čase
se naši ljudje pritožujejo, da jih
odslovljajo od dela ali pa jim o-
meje delovni čas, tako da dela-
jo mesto pet le dva ali tri dni v
tednu. Delodajalci se izgovarja-
jo, da nimajo naročil. Se prej
se nam je sanjalo, da bo kaj ta-
kega. Deloma je tudi res. Stroji
prehitro in preveč producira-
jo. Drugo je to, da delavci, ki
so prej delali 10 in 12 ur na dan,
sedaj delajo 8 ali manj ur na dan.
V osmih urah dela pa jih silijo
in priganjajo delodajalci tako,
da morajo delavci toliko dela na-
rediti kot so ga prej v 10 ali 12
urah.

Predsednik Roosevelt in nje-
govi pomočniki bodo morali še
veliko očistiti, predno bodo vsaj
delno izdčili sedanjo kapitali-
stično godlo, ako bodo hoteli za-
poseliti vsaj del sedanjih brezpo-
selnih. Velik problem je tukaj:
kaj bo s starimi ljudmi. In kaj
s takimi, ki so stari čez 45 let,
ki jih nečejo nikjer več upositi,
ker imajo preveč mladih moči na
izbiru. Ti so bolj močni in gib-
ni, pa je tudi teh na milijone
brez dela. Stari delavci so iz-
črpani in izmognjeni. Teh se po-
sešno branijo v železarski indu-
striji.

Mnogo nas je, ki nikakor ne
moremo verjeti, da se bodo dali
delodajalci in kapitalisti ugnat v
kozi. Če pa ima Roosevelt
in njegova vlada resno voljo, to
lahko stori. Vlada ima sedaj ve-
liko moč in izredne pravice, da
uravnja ekonomske in industrijs-
ke zadeve, le poslužiti se jih
mora. Udariti je treba ne samo
na malo šibico, ampak z veliko
gorjako si toporjem, pa še bo
kaj pošli. Zakaj? Zato, ker so v
kongresu in postavodajah na kr-
milu sami kapitalisti in njim u-
dani hlapi, njihovi zagovorniki.

Kapitalizem je navajen na
vsemogoče privilegije, ki jih do-
bi od vlade — od najvišjega so-
dišča do najnižje policijske po-
staje. Z eno besedo: vse je bilo
na njihovi strani in je v dobri
ni meri. Proti revnim delavcem
in farmarjem je bilo vse. Na
delavcih in farmarjih pa je tudi
mnogo ležalo, da se organizira-
jo in pomagajo vladi streti ka-
pitalizem. V delavski organizaci-
ji je moč in sila, ne v razcep-
ljenih unijah, kot se danes opa-
ža posebno v Ameriki različne
unije, ki se medsebojno sovraži-
jo. Na ta način ne bodo nika-
mor prišli. Zato je priporočljivo,
da se na pogorišču raznih sovraž-
nih si unij postavi ena trdna in
močna delavska industrijska u-
nija, katere se bodo kapitalisti
bali in jo upoštevali, ker bodo
imeli pred njo respekt. Za vod-
stvo se postavi zavedne in izku-
šene ter zmogljive uradnike, ne pa

starokopitne in delavcem škod-
ljive ljudi a la Lewis in njemu
podobne.

Kako pa z našo banko? Na
proštem sestanku vlagateljev se
je izvolil odbor petih, katerega
naloga je, da pregleda bančne
knjige in sedanje stanje banke,
da o vsem tem natančno poroča
na prihodnjem sestanku, ako je
mogoče pa tudi v javnosti.

Prošlo soboto, 15. sept., smo
čitali v obeh lokalnih listih po-
ročilo omenjenega odbora, ki je
pregledoval bančno stanje, le o
aktivni pasivi te banke. Koli-
ko je posojenega denarja na po-
sestva, koliko ga je v vladnih
(mestnih) bondih, koliko v in-
dustrijskih in drugih. Mislim, da
vlagatelji želijo vedeti pred-
vsem to, da koliko so vredni bon-
di in koliko bodo dobili nazaj iz
te banke. Dalje želijo izvedeti,
koliko in kakšne vsote so se dy-
gale iz banke zadnje leto pred
polomom. Javno se namreč go-
vori dnevno, da so nekateri del-
ničarji in večji vlagatelji dyga-
li velike vsote iz te banke. Tre-
tje je pa to, da vlagatelji in tu-
di društva hočejo vedeti, kako
se je gospodarilo z njihovim de-
narjem.

Tako poročilo večina pričaku-
je. Morda ga bo dotični odbor po-
dal na prihodnjem sestanku.

V Clevelandu se je začela se-
zona prešanja grozdja. Grozdje
in seveda tudi vino je znatno
dražje ko lani. Tu se preša naj-
več le obiljsko grozdje, ki pa le-
tos vsled suše ni dobro uspelo.

Anton Jankovich, 147.

"Triglavske strmine"

Milwaukee, Wis. — V nedeljo,
dne 8. oktobra, se bo vršila v S.
Turn dvorani predstava zna-
menitega filma "Triglavske str-
mine", ki ga je prinesla gospa
Taucharjeva iz starega kraja.

O filmu je bilo že poročano v
Prosveti, da so čitatelji pač že
prepričani, da je to res krasno,
umetniško delo, kakršnega še ni-
samo videli v Ameriki.

Predstava se bo začela točno
ob 7. uri zvečer. Obiskovalce se
opozarja že sedaj, da pridejo
zgoda v dvorano, da ne bo po-
tem nemira ko predstava začne.

Poročevalec.

Raznoterosti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Končno je
vendarle soc. klub št. 11 imel
srečo s piknikom. Parkrat prej
mu je slabo vreme nagajalo in
preprečilo prireditev, v nedeljo,
dne 17. septembra, je pa bil lep
dan, kot nalašč za piknik. Dasi
je zjutraj kazalo na dež, se je
kmalu zjasnilo in ogrelo. Ude-
ležba je bila dobra in vsi naši
somišljeniki so prišli. Tudi
drugi narodnosti simpatičarji
so prišli na ta izlet. Bila je ve-
sela družba in vsi piknikarji so
bili zadovoljni, kar je seveda v
največje veselje kluba. V bodoče,
na jesen in zimo, bo klub prire-
jal svoje zabave v društveni
dvorani.

Kampanja za izvolitev sodru-
ga Louis Beznaska za zaupnika
tega townshipa je v polnem za-
mahu. Kot izgleda dosedaj ima
dobro priliko za izvolitev.

V okolici se bo v kratkem vr-
šilo več shodov v prid starostne-
mu zavarovanju, ki pride na
splošno glasovanje v novembru.
Opozorjajo se vsa društva in
klubi v državi Ohio, da delujejo
na tem, da njihovo članstvo gla-
suje za to važno predlogo.

Na 17. sept. je v bližnjem
Blainu zgodaj zjutraj rojak Lo-
gaj težko ranil R. Vidmarja s
strelom iz samokresa. Pravijo,
da je bila glavni povod pišča.
Vidmar se nahaja v bolnišnici v
Martins Ferryju v opasnem sta-
nju. Oba sta baje člana društ-
va št. 333 SNPJ. — Varujte se
prepira in hude jeze, kajti kar je
v jezi storjeno, je mnogokrat
obklovanjeno ko je že prepozno.
Taki incidenti nam ne delajo do-
brega vzgleda.

Poročevalec.

Lov na divje kokoši

Chisholm, Minn. — Lov na
divje kokoši, ki jih je v letošnji
sezoni obilo, je sedaj odprt in
mlado in staro hiti ven v jesen
na lov. Letos sem sam prebil
največ časa v gozdu radi slabe-
ga zdravja. — V Prosveti št. 180
v mojem dopisu od tukaj bi se
moralo glasiti, da so Slovenke
dobile tretjo nagrado pri lokal-
nih slavnostih. Tako je prav.
Matija Pogorelec.

Farmerji revoltirajo pro
administraciji

Zahtevajo višje cene za mle-
ko in odslovlitev "mlekarske
carja" dr. Kinga. Zagrozili
s stavko

Philadelphia, Pa. — Na zasli-
saje o "mlekarski situaciji" v
vzhodnem delu države je pri-
šlo več tisoč rebelnih farmarjev,
so zvezni poljedelski admini-
straciji zagrozili s stavko, če
ne prizna večje cene za mle-
komalce pa mleko poceni
odslovi dr. Clide L. Kinga.
nega "mlekarskega diktatorja".

Kinga so farmerji obtožili
dela roka v roki z mlekarski
trustom. To obtožbo opirajo
dejstvo, da je mlekarski trust
samo v Philadelphiji, ampak
di drugod dobil, kar je zahte-
"Raw deal" pa so dobili pose-
farmerji, ki zalagajo to me-
mlekom.

Radi njih revolte je Agri-
cultural Adjustment adminis-
tracija ponovno odprla zaslišanje
to okolico. Farmerjem je o-
bljubila, da bo upoštevala
daljše predloge, katere naj
šljejo poljedelskim tajni-
Wallacu. Zastopniki farma-
so to ponudbo sprejeli, obse-
pa brez vsakega pridrika za-
vali Kingovo glavo.

Tej zahtevi se je pridru-
tudi mrs. Pinchot, žena go-
vernerja Pinchota, ki je zvezni
radnikom rekla, da ni noben
dvoma, da King izrablja s-
službo v interesu mlekarske
trasta. On je bil prej član
žavne javnonapravne komisije.
Radi svoje naklonjenosti je-
skemu trustu in drugim ja-
napravnim korporacijam pa
je Pinchot pred par leti pri-
na odstop iz komisije.

Pri organiziranju admini-
cije, ki ima v področju iz-
nje poljedelskega zakona, p-
bil King še na nepojasnen v-
imenovan za direktorja mle-
ske sekcije, kar mu je prin-
sloves "mlekarskega carja".

In kljub temu, da na polj-
skega tajnika Wallaca pri-
jo z več strani, naj odslovi
Kinga, ima on na drugi ste-
močne zagovornike v admi-
straciji. Njegova najboljša
jateljca sta Wallaceva pomoč-
George N. Peek, glavni polj-
ski administrator, in Charles
Brand, njegova desna roka.
Brand je obenem tudi zastop-
interesov za umetna gnojila.
hovo stran je te dni zastopa-
zaalisanju o pravilniku.

Proti Kingu je tudi polj-
ski podtajnik profesor Rex
well, ki je silnega mnenja,
kor so mlekarski farmerji in
ladelfijskega okoliša. Mleka-
situacijo preiskuje tudi se-
odsek, ki je dognal, da
mleko z istih farm in pla-
po isti ceni tri cente več za
v Washingtonu kakor pa v
timoru.

Pravilnik za prodajo
na drobno sestavljen

Tiče se podružnega milijon-
govcev in petih milijonov
meščancev

Washington, D. C. — V
je bil objavljen pravilnik za
govine na drobno, ki je sta-
stavljen in predložen admini-
torju Johnsonu v potrditev.
Pravilnik se tiče le razne
robe" in ne vključuje živil,
karskih in tobacnih izdel-
kajti to blago spada pod
sko administracijo in dobi
beni pravilnik.

Prodajalci, ki spadajo
kvir tega pravilnika, je o-
milijon in pol po vsej Ameri-
tiče se petih milijonov name-
cev v teh trgovinah. Minu-
plača je \$10 tedensko po de-
v manjših mestih in \$15 v
mestih. Delovnik je od 46
ur v tednu.

Hud spor je okoli klavza-
določajo cene blagu. Trgovci
vzemši lekarnarjev, ne
prodajati ceneje ko 10%
cenami na debelo. Dalje je
ka, ki veleva trgovcem, da
amejo prodajati blaga, ki
znamke NRA, to je že ni
izdelano v tovarnah, ki so
pisale pravilnik Nire.

Družina rudarja Leona Damiana iz okraja Fayette v Penni,
ki je bila deportirana iz Amerike zaradi komunističnih aktivnosti.
si je izbrala Rusijo za svojo prihodnjo domovino.

Tone Seliskar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

Ko je prodala, se je že storila noč. Vsa zbežana je odpravila po ulicah. Po razsvetljenih cestah, kjer je živahno pljuškalo življenje, med veselimi in radostnimi razgovori in smehom se je preganjala iz nemira v nemir. Ko je končno našla svoj dom, je stekla takšna, kakršna je bila, v njegovo sobo.

Ležal je v postelji in kadil cigareto.

Obstala je pri vratih.

V roki je stiskala denar. Ko ga je zagledala, se ji je strah, ki jo je priganjal, strah da ga ne bo več našla pri sebi, sesul v pijano radost. Zdrvela je k njemu in mu z bankovci zatisnila oči.

Pavel jo je potegnil k sebi in ker so mu bankovci zastirali pogled, je z ustnicami polskal njeno lice.

Ana pa je ležala kraj njega in ni videla v njegove miali, ki so hodile preko nje svojo pot. Moj bog, saj je bilo prav tako, kajti če bi videla vanje, bi ga zadavila kakor ostudno zver. Ko je bil sam, je sedel na posteljo in premišljal.

Potegnil je izpod blazine denar, ki mu ga je prinesla, ga zložil, ravnal in spravil v listnico. Potem se je oblekel in sedel k mizi.

— Nič se ne bom obotavljal. Čemu sentimentalnosti? Za vse večne čase ne morem ostati pri nji! Je ugotavljal in se pripravljaj.

Naveličal se je.

— Hiša bo prodana ... izseliti bi se itak moral.

Potegnil je svoj kovček izpod postelje in začel zbirati svoje stvari.

— Baraba sem! Je premišljal med tem delom. V Zagreb se odpeljem, da ne bo mogla za mano. Take ženske so nevarne.

— Človek ne sme biti mehak! Je mislil še. Vsaka stvar na svetu se da opravičiti. Mene bo pozabilo, a jaz bi bom hvaležen za vse, kar mi je dala. Sicer pa sem ji tudi jaz dal ... Barabstvo in dobrota sta se na ta način izenačila.

Sel je, ker ni imel ničesar več pričakovati. Sel je, ker se je v svojem umazanem srcu opravičeval in si odpuščal, ker je iskal le zase, in mu je bil ta "zase" cilj vseh njegovih, iz vseh vetrov nabranih razlogov.

Sel je, ker je ljubil žensko, ki mu ni mogla več plačevati njegove "ljubezni".

Nagnil se je čez okno. Spodaj je bila tema, Tiho in previdno je odprl vrata ter se splazil v nogavice po stopnicah. Pred hišnimi vrati se je obul, odklenil ter stopil na prosto.

Vrata so, ko jih je zapiral, malce zaloputnila. Pustil je ključ v ključavnicu in zdirjal po cesti.

Na vogalu ga je prestregel stražnik in ga vprašal:

— Ali vam je znano, kje stanuje Justin Zeleznik?

— Da. Ona vila tam! Kaj pa se je zgodilo?

— Ženi moram sporočiti, da so moža danes ponoči pripeljal z vlakom v splošno bolnišnico. Leži na sedmim oddelku.

Gorjup je še slišal, kako je zabrnal hišni zvonec. Potem je hitel na postajo.

17

Justin je ležal v bolnišnici.

V tistih dneh, ko je taval po svetu s poslednjimi iskrami svojega zdravega razuma, ko je nosil v sebi neizbrisano sliko tragedije svojega življenja, svojega doma, svoje družine, ko se

mu je bolezen kakor zvita, potuhnjena zver plazila za hrbtom in ga naskakovala, je občutil en sam velik nagon, ki ga je z blicem priganjal na delo.

Vsa Anina pisma so terjala denarja.

Vse, kar je bilo v teh kratkih bogatih letih pridobljeno, se je razgubljalo v vedno večjih valovih, ki so ga hoteli zagrniti.

Denar ...

To je bil zdaj njegov edini cilj, kajti zavedal se je, da je izgubil Ano, da niti otrok več nima. Vendarle pa je to v njem še edina lepa misel, četudi žalostna in grenka, kadar gleda prived svojih mirnih, lepih dni.

Misel na bogastvo mu ni bila več edini smoter njegovega zdravega življenjskega zakona, ah ne, vse, karkoli ga je tlačilo, je mirno, lahko miselno pozabil in se ni razburjal zaradi prodaje svoje hiše, ga niso teptale tožbe številnih upnikov — v njem je od vsega tega ostalo samo to, da je zgolj denar ona pot, po kateri bo zopet prišel do Ane in do svojih otrok.

Zavest, da je zaigral vse, karkoli je imel kedaj rad, vse, na karkoli je bil navezan, je ostala neskaljena v njem. In če je mislil na Ano in na otroke, je vedel, da tak, kakršen je, nima česa iskati pri njih.

Le tega se ni zavedal in se ni mogel zavedati, kako da za dnem propada in da prav za prav ničesar več ne zasluži.

S pijanimi očmi je čital prepoved tovarne, ki mu je odvzela zadnje zastopstvo — on pa je v imenu iste tovarne kar naprej trgoval.

Nič več se ni zavedal, da počenja nedopustna dejanja, zaradi katerih ga utegnejo zapreti.

Zvečer je sedel v gostilniški sobi, pisal pisma vsem mogočim tvežkam in se ponujal za zastopnika. Na vsa ta pisma pa ni nikdar prejel odgovorov. Pil je na račun svojega prejšnjega ugleda in nikdar več se ni prebudil trezen.

V zadnjem tednu svojega potovanja se je pripeljal z vlakom do Brežic. Namenjen je bil v Zagreb, toda samo do te postaje je imel še denarja. Tu ima nekaj znanih trgovcev, morda mu bo kdo kaj posojil ...

Bil se je med tem časom pošastno spremenil. Koža na njegovem shujšanem obrazu je postala umazanobela, oči so mu postale neverjetno velike, srepe in izbuljene, bile so kakor vsajene v nekakšno gostjo gibajočo se sluz, iz katere se utegnejo vsak hip sneti. Njegov pogled je bil plašen, negotov, venomer je uhajal v tla, proti podnevu, ko se mu je pijanost že povsem razlezla po telesu, pa so se mu šilice na beločnici nabrekle in tedaj je občutil človek, ki je pogledal v njegov obraz, kakor da mož ne vidi prav — tako nekako, kakor bi se mu mrena razpregla čez oči. In prav ta njegov negotovi pogled je izražal bojazan, prav za prav potuljeno ponižnost, ki je postala zdaj značilna zanj, za druge pa neverjetna in ogabna.

Človek, ki je imel tako rekoč vedno srečo, ko se je vse doslej lahko in drzno izmotal iz vseh mnogoštevilnih zank, ki se je z neverjetno lahkoto dokopal do hiše in denarja, do vsega, kar si je požel — ta človek je zapadel v topo zanikarnost. Vse spoštovanje do samega sebe mu je popalilo žganje, laž mu je postala nezogibna, tako silna, da je lagal slednjo besedo. Z njo je prodajal, prosil, pretel, z njo je hodil tudi vsak dan leč.

(Dalje prihajajo.)

"Resnice", ki niso resnice

Med ljudmi vseh slojev je vkoreninjeno nešteto predstav, ki so tako stare in splošno razširjene, da jih zaradi te častiljivosti smatramo za davno dognane resnice in da pride le malokomu na misel, da bi povdomil nad njihovo pravilnostjo. Naloga znanosti pa je, da take zastarele predstave skrbno preiskuje in jih ocenjuje po njihovi pravi vrednosti. S tem tudi čisto obvaruje človeštvo brezkoristnih žrtev, ki jih je zahtevala takšna prazna vera.

Stoletja stara je predstava, da se noseča ženska lahko "zagleda" v kako stvar in da je rojeni otrok potem vse življenje obremenjen zaradi posledice takega "zagledanja". Najnavadnejši primer te prazne vere je, da se mati zagleda v kakega prav grdega človeka, pohabljenca ali divjo žival in ljudska vera trdi, da tiptični znaki grdobije preidejo na pričakovanega novorojenca. Ako se mati n. pr. prestrašila medveda, bo rodila medvedjega otroka, po vsem životu obraslega z gosto živalsko dlako. Če ravno tega ni, pa bo otrok imel gotovo vsaj kakšno znamenje na telesu, ki se da z nekoliko domisljive označiti kot podoba medveda, v katerega se je mati "zagledala". Skozi ves srednji vek se vleče ta prazna vera in dobrodušni

medved je oni nestvor, ki naj bi nosil odgovornost za slične abnormalnosti novorojenca. L. 1494. je dal celo rimski papež pokončati vse slike in kipe medvedov v Rimu, da se ne bi kaka mati "zagledala" vanje in povzročila nesrečo detetu pod arcem.

Danes ta babja vera sicer ni več tako splošno razširjena, vendar neuko ljudstvo še vedno pripisuje vsako nenormalnost novorojenca takemu "zagledanju". Celotno omikanejši ljudje smatrajo materina znamenja za posledice omenjenega pojava v dobi nosečnosti. Znanost pa mora zavrniti vse take domneve kot izmišljotine in bedaste nesrečnice, pa naj so že stoletja last vsega naroda. Danes je neoporno dokazano, da je "zagledanje" matere izmišljotina.

Zanimivo je vprašanje, zakaj se je taka prazna vera lahko držala tako dolgo in še v 20. stoletju ni in najbrž ne bo iztrebljena. Ako obrnemo stvar narobe, nam bo zabloda takoj jasna. V družini se rodi dete z večjo ali manjšo nakazo. Vse je obupano in ker človek po starim navadim išče vzrok nesreče vedno izven sebe, tudi v tem primeru ne postopa drugače. Kaj kmalu se najde dogodek iz nosečnosti, ki se mu natovori vsa krivda. Ako je dete močno poračeno z dlako, takoj je tu neka žival, v katero se je mati "zagledala", ko je pričakovala otroka. V resnici pa je treba take nakaze pripisati bolezen-

skemu stanju med nosečnostjo, ki je oviralo pravilni razvoj otroka. Tega seveda lažje ne ve, zato išče pojasnila na svoj način in ter obdolži medveda ali kako drugo žival, morda celo kakega pohabljenca, da je kriv nesreče.

Silno veliko praznih ver obstoja med ljudstvom tudi o morju in njegovih skrivnostnih prebivalcih. Prva nemška prirodoslovna knjiga je uvrstila v poglavje med ptice in ribe dolgo raspravo o morskih čudoviščih. Res je v morju mnogo bitij, ki zaslužijo ta naziv, gotovo pa ni med njimi morskih menihov, devic, zmajev, kač in sličnih nestvorov, ki jih je človeška domisljija presadila v morje. Še proti koncu 18. stoletja so pomorski redno pripovedovali o neki strahoviti morski pošasti, ki je "dolga 20 sežnje, 16 sežnje visoka in tulli ko sto bikov." Celotno je novejših časov poznamo strahovite pripovedke o morski kači, ki se razblinje takoj v nič, ako jo dene objektivni prirodoslovec pod drobnogled svoje kritike. Morske živali nam niso še vse znane in kadar koli morje vrže na kopno kako novo čudovišče, nastanejo takoj najrazličnejše bajke, ki se kakor požar razširijo med neuke sloje. Pripovedka o morskem menihu se da pojasniti na ta način, da so ribiči čisto ujeli hobotice zelo nenavadne vnačnosti in so jim nadeli ime morskega meniha.

Močno razširjena je nadalje

vera, da je nekje v morju pokopališče za potopljene ladje, kamor moraki tokovi v teku let naplavi vse ponesrečene ladje. To pokopališče da je v Sargakem morju, kjer obstane tudi vsaka nepoškodovana ladja, ako zaide v gosto morskotravo. V resnici pa takega pokopališča nikjer ni in prav zadnje čase imamo dovolj dokazov, da obstane ladja na dnu morja prav na istem mestu, kjer se je potopila. Saj so potapljači dvignili že čisto potopljene zaklade, česar bi ne mogli, ako bi se bila ladja premaknila z mesta svoje nesreče. Takisto je popolnoma napačen nazor, da dosežejo morski valovi višino velikanske hiše. Vaak pripovednik morskih dogodivščin piše o takih valovih. V resnici pa dosega valovi na našem Jadranu redko večje višine od 4 metrov, na velikih oceanah pa znaša najvišja višina do 8 metrov. Potnikov strah podvoji in potroji to višino, kajti navadna štirinadstropna hiša je visoka 18 do 25 metrov.

Popolnoma napačna je tudi predstava o "spanju pravičnega". Sodeč po tej lepi rečenici bi moral človek misliti, da imajo pravičniki najlepše in najmirnejše spanje, zločinci pa se brez spanja vso noč valjajo po svojem ležišču. To pa ne samo, da ni res, marveč velja v tem pogledu baš nasprotno. Da kdo spi dobro ali slabo, nima nikake zveze z njegovimi moralnimi kakovostmi, marveč je to odvisno edino od njegovih živcev. V jetnišnicah so opazovali, da imajo prav zavidanja vredno mirno in trdno spanje brez sanj ravno največji zločinci. Nemci so v tem pravcu preiskali 125 morilcev in ubijalcev in dognali so, da ima pretežna večina med njimi mirno spanje in da sploh nikoli ne sanja. Na drugi strani pa vsakdo izmed nas pozna čisto nedolžne ljudi, ki nikomur ne skrivajo lasu, pa vendar trpe na hudi nespečnosti, ker imajo pač slabe živce. Resnica je pač taka, da bi se morala fraza glasiti: spanje nepravičnega.

Skoraj popolnoma brez podlage je tudi prastari nazor vremenskih prerokov, da se z luninimi izpremembami izpreminja tudi vreme. Moderno vremenslovje je dokazalo, da so vplivi meseca na vreme tako neznatni, da niti ne pridejo v poštev. V natančnih opazovanjih zadnjih desetletij se ni dalo nikoli ugotoviti, da bi se bilo vreme ravnalo po izpremembah meseca. Vremenske izpremembe so na splošno prav enako razdeljene na vse mesečne faze, tako da se vreme izpreminja ne glede na čip ali mlaj. Pač pa so sončne pege velikega pomena za vreme in vremenske izpremembe, ki nastopajo redno s pojavi sončnih peg. Ker pa se ti pojavi praviloma izmenjavajo na vsake štiri tedne — sonce se zavrti okoli svoje osi vsakih 27 dni — je lažje pogrešno pripisati vremenske izpremembe luninim fazam.

UMETNE ZOBE KORENINE

Konec mačnega zdravljenja korenin

Dunajski isti poročajo, da je uspelo zobotekniku Evgeniu Ripperju napraviti izum, ki utegne spraviti "umetna zobovja" s sveta.

Oboleni zobe ne obravnava več z dolgotrajnim zdravljenjem korenin, temveč jih kratkoma izvleče in nadomesti bolno korenino iz posebne zlitine nerjavečega jekla, zlata ali platine, ki ima to lastnost, da se kakor naravna korenina zraža s čeljustno kostjo. Na to podlago postavi potem krono iz porcelana.

Postopek je veliko manj bolesten nego dosedanj postopek in mu ne sledijo čisti zoboboli, ki nastopajo običajno po dosedanjih metodah obravnavanja bolnih korenin. Ripper namerava osnovati velik ambulatorij, v katerem bo zdravil izključno po svoji metodi.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Imigracija — v obratno smer

Še pred enim desetletjem je okoli pol milijona ljudi prihajalo na leto v Združene države, da se tukaj naselijo. Danes se je ta letna imigracija skrčila na dvajsetinko. Povrh tega imamo sedaj na vsakega priseljence po tri izseljence. Tekom zadnjega fiskalnega leta je 23,068 priseljencev prišlo sem, medtem ko se je 80,061 ljudi izselilo iz Združenih držav.

Ta velikanski zgodovinski preobrat imigracijskega toka je posledica omejevalnih zakonov in tudi gospodarske krize. Sedanji priseljeniški zakon dovoljuje prihod 153,831 inozemcev iz kvotnih dežel, nevestevši seveda one, ki so izven kvote, dočim je prihod iz ameriških dežel neomejen. L. 1931 je predsednik Hoover odredil konzulom, naj absolutno ne pripustijo nikakih inozemcev, "ki utegnejo pasti na breme javne dobrodelnosti" in strogo tolmačenje te odredbe je skrčilo l. 1932 imigracijo na 35,676 in še več tekom zadnjega leta.

V časih gospodarskih kriz se je vedno opazilo precejšnje izseljevanje inozemcev iz te dežele v njihovo domovino. L. 1908 na primer se je valed tedanje krize izselilo skoraj 400,000 tukaj nastanjenih inozemcev. Mnogi so se kasneje povrnil, ko so se časi izboljšali. To pa se ne bo tako zlahka obnovilo, kajti povrnitev je sedaj mogoča le za one, ki odpuštujejo s permitom za krajšo dobo.

Pritok priseljencev je dosegel svoj vrhunec l. 1907, ko je več kot 1,285,000 inozemcev prišlo v Ameriko. Le svetovna vojna je zaustavila silni pritok. L. 1916 je prišlo le 145,000 evropskih priseljencev. Po vojni se je imigracija zopet hitro povzpela in l. 1921 dosegla 650,000. L. 1921 pa je stopil v veljavi prvi omejevalni zakon. Zakon od l. 1924 je še bolj omejil število priseljencev.

Ni verjetno, da se Združene države kdaj povrnejo na neomejeno priseljevanje. V splošnem se zgodovina imigracije amatra za zaključeno. Treba je tudi poudariti, da razmerje rojstev v Evropi stalno pada. Tekom mnogih stoletij je razmerje rojstev v Evropi bilo tako, da je bilo povprečno 40 živorojenih za vsakih 1000 prebivalcev. Padanje rojstev je začelo kmalu v tem stoletju, ali po svetovni vojni se je kar strmoglavilo. Razmerje rojstev je padlo v Italiji od 29.7 leta 1921 na 24.9 leta 1931, na Madžarskem od 29.4 na 23.2, na Bulgarskem od 39 na 29.3, v Ukrajini od 42.7 na 30.1. Leta 1931 je bilo na Francoskem 17.4 rojstev na vsakih 1000 prebivalcev, 16 na Nemškem, 15.8 na Angleškem, 14.8 na Švedskem. Vse to pomneja, da valed tega razvoja izgine vprašanje preobljudeja in evropske dežele ne bodo več interesirane v emigracijo "prebitka" prebivalstva. Zastoj imigracije bo seveda pokazal svoj vpliv na razne na-

Millie Wong, mlada Kitajka, misli, da morajo dobri čani nositi plakat Nire in nabavila si je 10 plakate svoje družine.

čine. Najprej bo značilnost bivalstva v bodočnosti od razmerja rojstev izmed edinih narodnostnih skupin Ameriki in ne več od paja novih priseljencev, kot bilo poprej. Verjetno je, prenehalo hitro naraščanje ameriškega prebivalstva, teri so mnenja, da po 30 letih prebivalstvo te dežle bo naraščalo več.

Mi imamo uradne podatke imigraciji začeti od l. 1820, leta 1821-1830 je prišlo 43,000 priseljencev, setletju 1831-1840 pa prišlo 599,000 in v prihod desetletju kar 1,713,000. 1820 do 1933 se je vsaj paj priselilo v Združene države 37,917,790 oseb. Imeli so različni dobi imigracije. 1820 do 1882 so skoraj vsi seljenci prihajali iz dežel Evrope. L. 1882 je bila sprememba in imigracija iz južne in vzhodne Evrope čela rasti in prekašati pristo imigracijo.—FLIS.

POZOR ROJAKI!

Proda se 100 akrov obsega ma. Ciste zemlje je 60 akrov je gozd. Farma se nahaja v Menominee, Mich. Proda se orodjem, opravo in živino. prodaje je starost lastnika. B. katerega veseli farma, posla te ugodne prilike. Cena nikoli velika slovenska naselbina. daljne podrobnosti obrnite na slovi:

Frank Nerat, R. F. D. Menominee, Mich.

Vabilo na VELIKO OTVORITVO Pete Ward Tavern na 539 South Sixth Milwaukee, Wis. V soboto 23. septembra. Mlad pečen prašiček in pivo. Godba in ples in domača hrana. M. E. SOSTARICH, lastnik.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAD S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vas pojasnila daje vodstvo tiskarne. Oseba umerna, unizko dele prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawrence Avenue

Telefon Rockwell 4964

Chicago, Ill.

Tam se dobe na boljo tudi vse utamne prijatelje